

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

VTT

Energia- ja liikenneköyhyys maaseudulla

Jenni Eckhardt (VTT), Heli Siirilä (Vaasan
yliopisto) ja Riina Isola (VTT)
Maaseutututkijatapaaminen, Salo
30.8.2023

04/09/2023

MAASEUTUPOLITIikka
LANDSBYGOSPOLITIK

Maaseudun energia- ja liikenneköyhyys ilmiöinä - MaaElli

- Tavoite: lisätä tietoa ja ymmärrystä energia- ja liikenneköyhyydestä (ELK) maaseutukontekstissa sekä löytää keinoja ja toimenpiteitä, joilla aiheeseen voidaan vaikuttaa eri tasoilla
- Ajankohta: 5/2023- 2/2025
- Toteuttajat: Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy ja Vaasan yliopisto
- Rahoittaja: MMM on rahoittanut hankkeen Maaseutupolitiikan neuvoston asettaman hankeryhmän esityksestä, Makeran valtakunnallisiin maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeisiin suunnatuista varoista.
- Muut yhteistyökumppanit:
  - Suomen ev.-lut. kirkko / Kirkkohallituksen Diakonia ja yhteiskunta -yksikkö
  - Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry / Maaseudun tukihenkilöverkko -verkosto

Mitä on energia – ja liikenneköyhyys?

- Energiaköyhyys: kotitalous ei pysty hankkimaan välttämättömiä energiapalveluita
  - talojen lämmitystä, valaistusta, lämmintä vettä, tehdä lämmintä ruokaa tai liikkumista paikasta toiseen
- Liikenneköyhyys: ihmisellä ei ole mahdollisuutta liikkua kohtuullisella vaivalla, kustannuksilla ja ajassa päivittäisten tarpeiden edellyttämällä tavalla

Tutkimuksen työpaketit

Työpaketti 2 ELK maaseutu- kontekstissa

Kirjallisuus-
selvitys, data

Työpaketti 3 ELK-vaikutusten nykytila (haasteet, ratkaisut, vaikutukset)

Haastatteluita ja kyselyitä:

- Diakoniatyöntekijät
- Maaseudun tukihenkilöverkosto
- Aukkaat
- Yritykset ja yrittäjäjärjestöt

Työpaketti 4 Tulosten ja toimintasuositusten laatiminen (ratkaisumallit)

Työpajoja:

- Sidosryhmä
- Asiantuntija
- Validointi

Kokemuksia ELK:n ilmenemisestä maaseutualueilla ja keinoja pärjätä

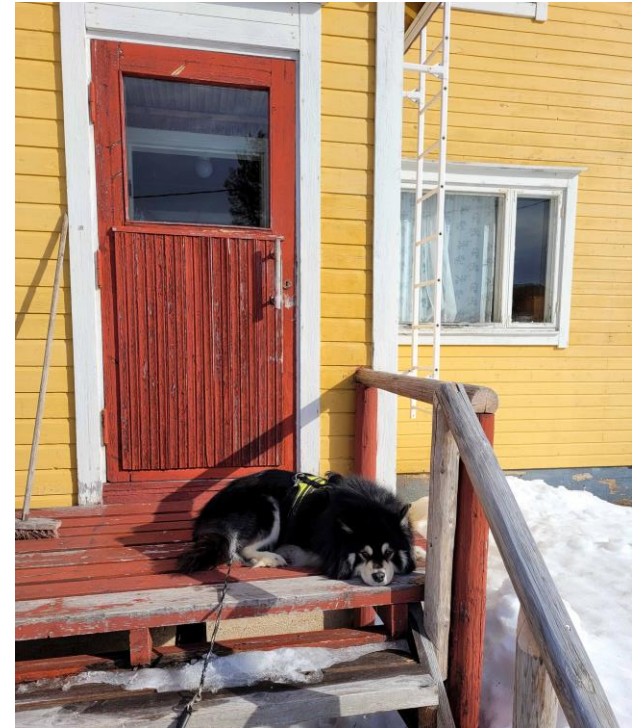
Menetelmä

- 8 diakoniatyöntekijän pohjahaastattelut 6/2023
- Puolistrukturoitu haastattelu
- Kattavasti eri puolilta Suomea:
  - Etelä-Karjala
  - Etelä-Pohjanmaa
  - Kainuu 2 hlöä
  - Pohjois-Karjala
  - Pohjois-Pohjanmaa
  - Pohjois-Savo
  - Uusimaa

Maaseudun ominaispiirteitä ja haasteita

- Pienituloisuus
- Pitkät etäisyydet, supistuva palvelutarjonta
- Huonot joukkoliikenneyhteudet, henkilöautoriippuvuus
  - Pysäkille meneminenkin voi vaatia autoa
  - Kesäisin ei koululiikennettä
  - Teiden huono kunto
  - Taksien saatavuushaasteet
- Väestön ikääntyminen
- Vanha talokanta (energiatehokkuus)
  - Ei mahdollisuutta rivitaloasumiseen omalla kylällä

Kuvitteellinen esimerkkitapaus: pieni eläke, nainen 85 v, asuu yksin, puu/sähkölämmitteinen talo, 40 km kuntakeskuksesta

Teema

Ongelma

Vaikutuksia

Liikkuminen

Palveluliikennettä harvoin, lyhyt pysähdys, pitkä kiertelevä matka

Taksien heikko saatavuus

Ei jaksamista pitkiin matkoihin

Ei mahdollista hyödyntää iltalea

Ei (riittävää) joukkoliikennettä

Ei aikaa hoitaa useampaa asiaa kerralla

Kelan omavastuu liian suuri

Ei varaa taksiin

Ei mennä seulontaan, lääkäriin jne.

Sosiaaliset kontaktit vähenevät

Energia

Sähkösopimus

Energiankulutus

Tuissa ei huomioida talvea erikseen

Sähköt poikki → avaamiskulut, soittaminen kalliiseen numeroon

Kallis energia (talvi)

Tehtävä valintoja (esim. sähköt vai lääkkeet)

Sähkötuki ei auta (ei tuloja, takautuva)

Puuta tehdään, jos kunto sallii

Puuta varaa ostaa pienissä erissä

Ruokaa tehdään puuhellalla

Asutaan liian kylmässä

Talojen rakenteet kärsivät

Muu

Ei digiosaamista

Tukien hakeminen (digi)

Lisäkustannuksia (esim. pankkipalvelut, matkaliput)

Tuloja jää saamatta

Palveluiden löydettävyyttä, aikataulut yms.

Kustannus

Jaksaminen / terveys

Osaaminen

Saavutettavuus

Kuvitteellinen esimerkkitalo: pienituloisen perhe (toinen työtön), 1 päiväkotikäinen ja 1 alakouluikäinen lapsi, sähkölämmitteinen talo, 1 henkilöauto, kyläkeskukseen 20 km, kaupunkiin 60 km

Teema

Ongelma

Vaikutuksia

Liikkuminen

Ei (riittävä) joukkoliikennettä

Auto välttämättömyys, ylläpito kallista

Harrastekyydit kalliita

Päivähoitomatkat pitkiä

Ei ole järkevää/mahdollista ottaa vastaan pienipalkkaista työtä tai kuntouttavaa työtoimintaa

Ei ole varaa käydä harrastuksissa

Sosiaaliset kontaktit vähenevät

Toimeentulotuki ei huomioi autoilun kuluja

Energia

Kallis energia

Velkaantuminen kasvaa, kun priorisoidaan sähkölaskuja

Sähkötuki takautuva

0-verokortti → ei verohyötyä

Tehtävä valintoja (vaikutus esim. ruokaostoksiin)

Asutaan liian kylmässä

Ruuan terveellisyys/riittävyys

Arki hankaloituu (milloin voi pyykätä)

Talojen rakenteet kärsivät

Kustannus

Terveys

Saavutettavuus

Keinoja pärjätä

- Sinnitellään pitkään, ollaan kekseliäitä
  - Kynnys pyytää apua on korkea
- Kimppakyydit
- Naapuriapu
- Kela
- Diakoniatyö
  - Ruokakassiavustus tai ostokortteja
  - Seurakunnittain vaihtelua, millaista avustusta voi saada laskujen maksamiseen (esim. sähkölasku)
  - Neuvontaa tukien hakemisessa
  - Koulun ylijäämäruoan jakelua

Yhteenvedo (1/2)

- Tilanne on huolestuttava
  - Inflaatio, köyhyyden lisääntyminen
  - EU:n ruoka-avun loppuminen ja sen hallinnoinnin muuttuminen
- Kotitalouksien kumuloituvia haasteita, esim.:
  - Asuminen kaukana kuntakeskuksesta halvempaa → liikkuminen hankaloituu;
  - Työttömyys → autosta luopuminen → uuden työn vastaanotto hankaloituu;
  - Sairaus/vanhuus → ajokortittomuus ja jaksaminen rajoittavat vaihtoehtoja → lisäkuluja, jne.
  - Omakotitalo voi olla peritty ja ilman todellista jälleenmyyntiarvoa
- Keinot ovat vähäisiä ja vaihtelevat alueittain ja tapauksittain
  - Seurakunnittain vaihtelua
  - Muiden avustusjärjestöjen ja yhdistysten tarjoaman avun välillä vaihtelua
  - Onko kimppekyytejä ja naapuriapua mahdollista saada ja missä määrin?

Yhteenveto (2/2)

- Kela ei huomioi riittävästi erilaisia tilanteita
  - Henkilöauto usein välttämättömyys, toimeentulotuki ei erikseen huomioi autoilukuluja
  - Talvella lämmityskulut korkeat → *kohtuulliset* asumiskulut ylittyvät
  - Tuissa ei näy maaseutualueiden etäisyydet tai huono palvelutaso
- Arjen hankaloituminen myös pienissä asioissa
  - Esim. ruoan lämmitys puuhellalla
  - Pakasteita ei voi ostaa (liian pitkät matkat)
  - Enemmän suunnittelua (lääkäriaika/ joukkoliikenneaikataulu, sähkölaitteiden käyttö)

Kiitos!

Jenni Eckhardt
Jenni.Eckhardt@vtt.fi
+358 40 750 5615

